

забезпечує ядро моральної культури, яке повинна опанувати особистість. Людська гідність – це вид самоставлення, поваги до себе, провідне моральне самопочуття, тому ми в цьому плані спрямовуємо учнів на те, що вони мають бути зосередженими, зберігати власну гідність, оскільки саме в цьому полягає справжня цінність їх як особистостей. У своїй шкільній практиці ми стикаємося з тим, що значна частина дітей молодшого шкільного віку має негативні переживання, спричинені контактами з однолітками. Саме для цього періоду характерне виникнення зневаги, що може серйозно позначитися на рівні самооцінки й викликає її значне і стійке зниження.

Висновки. Як об'єкт психолого-педагогічного аналізу проблема педагогічного забезпечення розвитку національної свідомості та самосвідомості учнів початкових класів ще не була розв'язана на основі гармонійного поєднання системного та особистісно орієнтованого підходів.

Вирішення науковцями проблеми педагогічного забезпечення розвитку національної свідомості та самосвідомості науковцями з позицій тільки діяльнісного, культурологічного й інших локальних підходів сприяло формуванню теоретичної бази, значущої для побудови моделі процесу свідомого оволодіння учнем початкової школи національних цінностей на уроках української мови та народознавства.

Література

1. Бех І.Д. Виховання особистості : навч.-метод. посіб. : у 2 кн. / І.Д. Бех. – К. : Либідь, 2003. – Кн. 1 : Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. – 277 с.
2. Бех І.Д. Виховання особистості : навч.-метод. посіб. : у 2 кн. / І.Д. Бех. – К. : Либідь, 2003. – Кн. 2 : Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. – 341 с.
3. Національна доктрина розвитку освіти України : затв. Указом Президента України від 17.04.2002 р. № 347 // Освіта України. – 2002. – № 33. – С. 4–6.
4. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті : проект // Освіта України. – 2001. – № 29. – С. 4–6.
5. Національна комплексна програма “Молодь України” : проект / М-во України у справах сім'ї та молоді. – К., 1997. – 39 с.
6. Основи національного виховання: концептуальні положення : в 2 ч. / М-во освіти України ; Ін-т сист. досліджень освіти ; [за заг. ред. В.Г. Кузя, Ю.Д. Руденка, З.О. Сергійчука ; ред. Т.К. Хорунжа]. – К., 1993. – Ч. 1. – 152 с.

КОНОХ О.Є.

ОБҐРУНТУВАННЯ ЗМІСТУ ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ З ЕЛЕМЕНТАМИ ФУТБОЛУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У розділі “Фізичне виховання” “Програми виховання в дитячому садку” дії дітей з м'ячем включені, починаючи із другого року життя. Вони посідають значне місце серед інших засобів фізичного виховання й ускладнюються від групи до групи за рахунок введення додаткових завдань, а також більш складних способів виконання. У підготовчій до школи групі, крім підкидання м'яча різними способами з різними завданнями, метань на дальність і в ціль, передбачено формування навичок ведення, відбивання м'яча, передачі, а також ударів по воротах. Вправи на удари, катання м'ячів сприяють розвитку окоміру, координації, спритності, ритмічності, узгодженості рухів. Вони формують уміння передачі та ударів м'яча, привчають розраховувати напрямок виконання прийомів, погоджувати зусилля з відстанню, розбудовують виразність руху, просторове орієнтування. В іграх з м'ячем розвиваються фізичні якості дитини: швид-

кість, стрибучість, сила. Під час навчання гри у футбол використовують найрізноманітніші дії з м'ячем, що забезпечує необхідне фізичне навантаження на всі групи м'язів дитини, особливо важливі м'язи, що утримують хребет при формуванні правильної постави. Елементарні дії гри у футбол можна широко використовувати як у старших, так і в підготовчих до школи групах дитячого садка. Навчання дітей основних прийомів володіння м'ячем в ігрових умовах повинно мати на меті досягнення сприятливого фізичного розвитку й різнобічної рухової підготовленості дітей, а також ознайомлення дітей з футболом у доступній формі. Основна увага повинна бути спрямована не на спеціальну підготовку, а на створення загальних передумов успішного навчання спортивних ігор у школі [7; 8]. Тому одним із таких підходів може стати спроба побудувати процес фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку на підставі використання елементів футболу в системі фізичного виховання.

Проблему побудови занять фізичного виховання з використанням елементів ігор спортивного характеру з дітьми дошкільного віку вивчало чимало дослідників [1; 2; 4; 6]. Однак поряд із добре вивченими організаційно-методичними аспектами дані про підвищення рівня рухової підготовленості школярів на заняттях футболу практично відсутні [1; 5]. Відкритим залишається й питання медико-біологічного обґрунтування впливу занять футболом на імунні властивості організму дітей як одного з важливих компонентів їх соматичного здоров'я [1; 7; 8].

У зв'язку із цим актуальною є проблема розробки науково обґрунтованої методики використання елементів футболу у процесі фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку.

Мета статті – визначити особливість навчання гри у футбол дітей 5–6 років в умовах дошкільного навчального закладу.

Поряд із всебічним аналізом стану дослідженості цього питання в літературі, на практиці проводилися педагогічні спостереження на заняттях фізичного виховання дітей 5–6 років з елементами футболу. Це дало змогу вивчити стан питання в безпосередній практичній діяльності. Об'єктивну інформацію про навчальний процес, хід освоєння вправ та інших показників отримано за допомогою методу контрольних випробувань і тестування. Користуючись цим методом, необхідно врахувати ряд принципів положень: відповідність тесту характеру й специфіці навчальної діяльності, контингенту тих, хто займається, мотиваційні стимули, психологічні умови проведення тестування тощо. Контроль за розвитком рівня фізичної підготовленості дітей проведено за допомогою загальнопринятих контрольних вправ (тестів): динамічні швидко-силові якості (за тестами “підтягування у висі на низькій поперечині”, “стрибок у довжину з місця”, “згинання-розгинання рук в упорі на гімнастичній лаві”); гнучкість (нахил уперед сидячи на підлозі (“складка”) ноги разом); спеціальні вправи з м'ячем: передачі м'яча в парах на відстані 2 метрів; удар м'яча по воротах на відстані 6 метрів. Педагогічний експеримент, як один з методів, застосовано для виявлення ефективності тих або інших засобів занять, для з'ясування переваги одних методів і методичних прийомів над іншими.

Виходячи з того, що ефективність системи фізичного виховання дошкільників оцінюється, з одного боку, за рівнем розвитку фізичних якостей, з іншого – за рівнем фізичного здоров'я, дослідження було спрямовано на рівень фізичної підготовки й рівень фізичного здоров'я дітей старшого дошкільного віку.

За результатами початкового тестування ми мали можливість констатувати, що дані дітей, які брали участь в експерименті (контрольна й експериментальна групи), за показниками фізичних якостей “швидкісно-силові” та “гнучкості” достатньо однорідні.

У результаті аналізу даних другого етапу експерименту виявлено, що на кінець навчального року у всіх групах спостерігається досить яскраво виражена позитивна динаміка розвитку всіх якостей як динамічної м'язової сили, так і виконання спеціальних вправ: передача м'яча й удар по воротах, тобто їх незмінне поліпшення впродовж експерименту.

При порівнянні даних динаміки розвитку гнучкості в дітей, які брали участь в експерименті, спостерігався не тільки загальний малюнок перебігу процесу, а й практично однакові цифрові значення показників на всіх етапах експерименту.

Вважаємо за необхідне звернути увагу на такі моменти: майже однаковий вихідний рівень розвитку гнучкості в усіх дітей; більш плавний, ніж у випадку з іншими фізичними якостями, перебіг розвитку гнучкості з позитивною динамікою.

Поясненням до цього можуть слугувати також кілька принципових положень, а саме: сенситивний період розвитку цієї якості в дітей; доступність методичних прийомів і засобів розвитку гнучкості; загальний підхід до методичного забезпечення занять.

Водночас, узагальнюючи дані розвитку кожної конкретної якості окремо, ми мали можливість проаналізувати вплив додаткових занять на загальну фізичну підготовленість дітей досліджуваних груп.

Вражає динаміка поліпшення розвитку швидкісно-силових якостей: приріст становив від 11,1% у стрибку в довжину з місця до 336%, у згинанні-розгинанні рук в упорі на гімнастичній лаві – до 5,2%, у тесті “нахил тулуба вперед з положення сидячи” – до 221,9%.

Як і передбачалося, достовірно кращі результати порівняно з контрольною групою показали діти, які входять до експериментальної групи, в спеціальних тестах з м'ячем: у тесті “передача м'яча в парах” в контрольній групі, у дівчаток приріст становить 19,2%, в експериментальній – 63,5%; у хлопчиків – відповідно 5,2% і 37,9%; у тесті “удар м'яча по воротах” у дівчаток контрольної групи – 34,1%, в експериментальній – 340,9%; у хлопчиків – відповідно – 11,1 і 77,1%.

Аналізуючи результати досліджень, необхідно підкреслити, що за всіма показниками відбулися позитивні зміни в обох групах. Однак виявлено різні темпи приросту показників розвитку фізичних якостей. Найбільший приріст показників фізичної підготовленості в основній групі виявлено в розвитку таких рухових якостей, як: швидкісно-силові, спритність, сила м'язів рук та тулуба. Ці якості значною мірою розвиваються під час занять футболом.

Оптимізація процесу фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку з цілеспрямованим використанням елементів футболу присвячений обґрунтуванню й розробці методики проведення занять з фізичної культури з використанням елементів футболу в дошкільних навчальних закладах.

Значне місце в системі занять відводилось рухливим іграм, естафетам, які включають біг, стрибки, метання, елементи акробатики та становлять 20% загального часу заняття. Ці вправи дали нам змогу підвищити емоційність занять та одночасно комплексно вирішити завдання фізичного розвитку дітей.

Висновки. Аналіз спеціальної науково-педагогічної літератури, досвід фізкультурних фахівців і наше дослідження свідчить про високу ефективність занять фізичного виховання в умовах дошкільних навчальних закладах із застосуванням елементів гри футбол, їх позитивний вплив на фізичну підготовленість дітей старшого дошкільного віку. Навчання дітей старшого дошкільного віку в умовах дошкільного навчального закладу елементів футболу повинно бути спрямовано не на спеціальну підготовку, ранню спортивну спеціалізацію, тренування й підготовку до участі в змаганнях, а на створення загальних передумов майбутнього успішного навчання спортивних ігор у школі.

Подальші дослідження в цьому напрямі можуть бути спрямовані на пошук нових методичних підходів до програмування змісту занять футболом оздоровчого характеру, тому що існує потреба в систематичних розробках програми морфофункціонального розвитку та зміцнення здоров'я дітей дошкільного віку.

Література

1. Вільчковський Е.С. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку / Е.С. Вільчковський. – Л. : ВНТЛ, 1998. – 336 с.
2. Глазырина Л.Д. Физическая культура – дошкольникам / Л.Д. Глазырина. – М. : ВЛАДОС, 2001. – 264 с.
3. Степаненкова Э.Я. Теория и методика физического воспитания и развития ребенка / Э.Я. Степаненкова. – М. : Академия, 2001. – 368 с.
4. Денисенко Н.Ф. Педагогічні умови активізації рухового режиму дітей 5–7 років в дошкільних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01. / Н.Ф. Денисенко. – К. : КНУ, 1994. – 25 с.
5. Оценка физического и нервно-психического развития детей раннего и дошкольного возраста / [сост. Н.А. Ноткина, Л.И. Казьмина, Н.Н. Бойнович]. – СПб. : Детство-пресс, 2003. – 32 с.

КУШНІРИК Н.Я.

ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ ТВОРЧО ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У сучасній педагогіці та психології все частіше декларується принцип гуманізації в навчанні, вихованні й розвитку кожної дитини, причому пріоритетною визнається спрямованість на розвиток особистості, талантів, креативності й здібностей дитини. У Конвенції про права дитини сформульовано значущість реалізації індивідуальності особи, що формується.

Забезпечити врахування індивідуальних особливостей дитини в процесі навчання й виховання можна при диференційованому підході та використанні розвивальних програм, адресованих різним групам дітей. Суперечність між соціальним замовленням суспільства на творчу особу й недостатньою розробленістю практичних додатків для розвитку обдарованості, стимулює підвищення інтересу до проблеми креативності в дитячому віці.

Творчо обдаровані діти відрізняються від однолітків у різних сферах досить яскраво. Дослідження зарубіжних (М. Карне, Б. Кларк, Дж. Рензуллі, К. Текекс та ін.) і вітчизняних (І.С. Аверена, Є.С. Белова, І.Л. Іщенко, А.М. Матюшкін, Є.І. Щєбланова, В.С. Юркевич) учених показали, що ці відмінності більшою мірою стосуються особистісних особливостей дитини.

Мета статті – показати необхідність особистісного розвитку творчо обдарованих дітей та вплив багатьох чинників на їхні вікові особливості.